

УРАХУВАННЯ СТАТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЇХНІХ ЗАНЯТЬ ХУДОЖНЬОЮ ПРАЦЕЮ

Гендерний підхід до організації різних напрямів розвитку й виховання дітей дошкільного віку все активніше запроваджується у сучасну дошкільну освіту. Це можна пояснити переглядом підходів до організації роботи з дітьми, у тому числі – щодо урахування особливостей статі в організації різних видів діяльності: ігровій, трудовій, навчальній, художньо-продуктивній тощо. Роль вихователя закладу дошкільної освіти у формуванні гендерних уявлень дітей старшого дошкільного віку є надзвичайно важливою, оскільки від правильності організації освітнього процесу залежить статева самоідентифікація, усвідомлення дітьми ролей жінки або чоловіка тощо.

У період старшого дошкільного дитинства розуміння дитиною своєї статі є одним із найсуттєвіших чинників її соціального розвитку. Так, включаючись до різних видів діяльності, дитина більш активно визначає самостійну діяльність з урахуванням можливості своєї статі [1-2].

Певні проблеми гендерного виховання дошкільників пов'язані з тим, що в програмно методичному забезпеченні закладів дошкільної освіти ще не повною мірою ураховуються статеві особливості дітей в організації різних видів роботи. У результаті цього зміст виховання й освіти дошкільників орієнтовано переважно на їхні вікові й психологічні особливості, а не на стать, яка, на думку вчених (Л. Градусова, В. Єремєєва, Л. Коломійченко, Т. Репіна, Т. Титаренко, Т. Хризман) визначається: можливостями фізичного розвитку дітей; особливостями їхньої соціальної поведінки; в інтелектуальних і візуально-просторових здібностях; в уподобаннях форм колективної діяльності тощо. Урахування гендерних відмінностей має реалізовуватися в організації занять дітей художньою працею.

Цей вид художньо-продуктивної діяльності дозволяє формувати у дошкільників засади конструктивних умінь і навичок, сприяє їхньому творчому розвитку. Художня праця інтегрує в своїй технології механічну обробку різних матеріалів з художньо-конструкторською діяльністю, яка, у свою чергу, межує з таким видом мистецької діяльності, як дизайн [4, с. 5].

Також цей вид діяльності можна назвати дитячим рукоділлям. Традиційно художня ручна праця розглядається як один із видів трудового виховання дошкільників. Гендерний підхід до організації занять художньою працею дівчаток та хлопчиків старшого дошкільного віку обмовлений кількома чинниками. По-перше, психофізичними особливостями дітей різної статі. Вперше проблемою вивчення особливостей моторної поведінки представників різної статі став займатися Г. Гейманс. Дані досліджень Б. Ананьєва, Г. Гейманса, Е. Макобі, Д. Кимури підтвердили, що дівчатка володіють більшою

ручною умілістю, оскільки в них відбувається більш раннє рухове визрівання рук, кращий розвиток дрібної моторики. Дівчатка більш посидючі в роботі, їхні вироби відрізняються більшою акуратністю. Маючи перевагу в розвиненості дрібної моторики, дівчатка швидше та більш вправно засвоюють елементи роботи з папером, наприклад, раніше опановувати основи квілінгу, працюючи з тонкими паперовими смужками. Хлопчики мають більш виражену спрямованість рук на об'єкти, які знаходяться на відстані, що визначає їхні уподобання різними видами конструювання (з великих кубів, з будівельним матеріалом, великогабаритних модулів, паперових пакетів тощо).

За даними Н. Розе, у хлопчиків більш точні рухи визначає права рука, що надає загальному характеру рухів рук асиметричності. По-друге, оскільки заняття художньою працею мають в своїй основі художнє конструювання, яке засноване на просторових відношеннях предметів, то слід також вказати на розбіжності в просторових здібностях між хлопчиками та дівчатками, що може визначати вплив на результати їхньої роботи. Дж. Крамер пояснює різницю в просторових здібностях хлопчиків та дівчаток особливостями їхнього виховання. Так, хлопчики виховуються, переважно граючись конструкторами, машинками, кубиками, вибудовуючи своєрідні міста, гаражі, дороги. У заняттях художньою працею хлопчики більшою мірою звертають увагу на узагальнені характеристики об'єкта сприймання (предмет в цілому, просторові співвідношення в цілому тощо). Дівчатка краще сприймають деталі предмета, взаємопов'язують деталі в просторових співвідношеннях тощо.

Традиційно граючись ляльками, прикрашаючи їхні сукні, волосся, будиночок, дівчатка переносять свої уподобання стосовно декорування й на заняття художньою працею. Помічено, що вони краще поєднують в композиції аплікації елементи букетів, одягу ляльок тощо. По-третє, слід урахувувати уподобання дітей у виборі тематики майбутньої роботи. Хлопчиків цікавить тематика широкого спектру техніки, різноманітних виробництв, військові баталії тощо. Дівчатка більшою мірою намагаються відобразити у роботах людину й побутове середовище, у якому ця людина перебуває повсякденно, у тому числі – одяг, предмети домашнього вжитку тощо. Г. Пантелєєв визначає, що у заняттях дітей старшого дошкільного віку художньою працею спостерігається прагнення до декоративності виконання робіт на казково-чарівну тематику. При цьому, якщо молодші дошкільники вибудовували кольорові образи контрастно та локально, то діти старшого дошкільного віку виявляють схильність до різноманітності кольорових нюансів, багатства палітри. При цьому, у роботах дівчаток найчастіше помічається схильність до гармонізації квітково композиційного образу (у роботах з папером, рослинним матеріалом тощо).

При постановці вихователем завдань дівчатка краще утримують в пам'яті алгоритм виконання виробу, вони більш уважні, зосереджені на роботі. У колективній праці вони більш відкриті до спілкування, більш доброзичливі й більш активно виявляють колективістські якості. Організація занять дітей старшого дошкільного віку художньою працею передбачає кілька форм її організації: індивідуальну, фронтальну, під групову.

Вибір форм варто здійснювати з урахуванням статі дітей. Так, хлопчики в організації занять художньою працею більш схильні до колективних видів роботи, переважно – з представниками своєї статі. Однак, не слід постійно задіювати лише дану форму організації занять дітей, оскільки «стихийні статеві сегрегації (одностатеві групи) сприяють більш яскравому виокремленню та усвідомленню статевих відмінностей» [3, с. 32]. У старшому дошкільному віці в процесі спільної діяльності зароджуються й набувають розвитку відмінності у спрямованості спілкування дівчаток і хлопчиків [5].

Це, як правило, виявляється в переважанні в стосунках дітей доброзичливості до представників своєї статі. В колективній трудовій діяльності дошкільників, у їхніх заняттях художньою працею, відпрацьовуються варіанти чоловічої та жіночої форм поведінки. Це виявляється в тому, що хлопчики можуть надати дівчаткам допомогу у роботі над колажем, який має, як правило, великі розміри щодо його виготовлення. На підставі вищезазначеного можна стверджувати, що педагогам, які працюють з дітьми слід організовувати заняття художньою працею з урахуванням статі дітей. Для цього необхідно: урахувати гендерні відмінності в здібностях дітей та їх уподобаннях тематикою робіт; акцентувати увагу на моторних можливостях дітей різної статі з огляду на добір технік і матеріалів до роботи; урахувати можливості зорової модальності хлопчиків і дівчаток у роботі просторового конструювання. З огляду на те, що художня праця проводиться у вільний від основних занять час, слід максимально використовувати потенціал колективної та індивідуальної форм організації з урахуванням уподобань дітей до роботи з різними матеріалами, а також особистих симпатій та доцільної тривалості роботи в одностатевих групах.

З метою актуалізації творчих здібностей дітей на заняттях художньою працею слід надавати хлопчикам та дівчаткам свободу для творчості, творчого самовираження шляхом пошуку матеріалів, технік, форм і засобів; формувати зображувальні уміння та навички дітей з урахуванням гендерної специфіки.

Список використаних джерел:

1. Бутенко Н. В. Педагогические особенности использования гендерного подхода в художественно-эстетическом развитии детей дошкольного возраста. // Вестник ЧГПУ. – 2012. – №10. – С. 7-16.
2. Еремеева В., Хризман Т. Мальчики и девочки – два разных мира. – М., 2003. – 128 с.
3. Кон И. С. Психология половых различий. //Вопросы психологии. – 1981. – № 2. – С. 32.
4. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. / С. І. Матвієнко. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – 201 с.
5. Репина Т. А. Особенности общения мальчиков и девочек в детском саду. //Вопросы психологии. – 1984. – № 7. – С. 98-102.